

Издази сваке недеље
на читавом табаку.
Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЈЕ ЛИ НАШИМ РАДЕНИЦИМА ДОГОРЕЛО ДО НОКАТА?

Нема дана да на друму, који кроз Нови Сад
води из Бачке у Срем, несретниш сеобу какву.

То су наши „храбри Шајкаши.“

— Куда ће они?

Зар нема за њих више места у овој земљи?

Ко их гони?

Де је граничара мишица, ако не помаже своја,
де је божија десница!

Све је за бадава.

Храбри наш Шајкаш не бежи од зла нег од рада.

Докле је закон терао све у гомилу, докле није
смео продати бразде земље, ако ти власт не до-
пусти, докле си смео дугова правити, а ниси мо-
рао враћати, најпосле докле беше пуни магацина
иза села, докле је „царевом сину“ ласно било пе-
вати, докле је и највећа лењштина могла леба је-
сти, али од како је допуштено куд ко хоће одка-
ко може један ланац за годину 77 Јована проме-
нути, од кад ти не да нико ни новчића без скупе
залоге, па не враћај ако ти је воља, од то доба
свако хоће да је свој господар, свако хоће да се
дели. Не само синовац са стрицом или браћом с бра-
том него муж са женом неће више заједно; та сад
је слободно делити се, кад немаш ни ским а ти
ма са женом само нек се деоба прави. За кратко вре-
ме начињено је тако стотинама нових кућа у јед-
номе месту. Мислиш друго се ново село населило.

Али и одеони једу, а ко хоће да једе тај и ра-
дити мора, но да је наш брат Шајкаш радити хтео
он се ни селно не би. Од куда ће онај који је о-
правио три команде*) у Земуну а једну у Тители и
Варадину, те промено десет тучета карата, ма
да их је тек онда бацао, кад се већ није више по-
знавало које је мак а које црвен, које је коњ, ко је
краљ, но је све једно било или их управо држао
или натрашке; од куда ће тај марити за посао,
којим се до леба долази.

Но кад се већ нема куда, кад ти је испала ца-
рева профунта из торбе, а ти се упиш на справ-

*) Команда се звало то, кад је који граничар одређен, ко-
мандиран, на годину или на месец дана на службу.

љај твоју. Сад се нема каде кривити овај ни онај,
ради на ћути то ти је сада лозинка.

Није то довољан изговор: зла су времена, велик
је порез, мала је земља итд. То је исто и другима
не само верноме Шајкашу, и шта више други још
горе стоје и у самој царевини. У Шајкашкој је ре-
дак, који нема три четир ланца земље, а у про-
винцијалу старом има их више без бразде него с
ланцем, и опет се не селе и опет неостављају сво-
ју браћу и сроднике неостављају гробове својих
милих и присних. Та још је код нас смиље и ко-
виље. —

Та ето у тој хваљеној Прусској у источном кра-
ју њеном раденици дигосе буну немогући даље
патње сносити!

Да видимо како је тамо у тој просветленој ве-
ликој царевини раденицима, па ћутите, де сте
ту сте.

Та још је код нас лако и слуга бити.

Сто и више форината добије добар наш слуга
на годину. Руча с газдом за једним столом, и деци и
снахама у кући заповеда, као да им је стриц или
девер а не њихов млађи. Светац и недеља му је
благ дан као и господару му и највише ако лети
оде за марвом у пану, да се тамо по вољи испа-
ва, а посла никаква недобива. Одадија наш на са-
лашу боље се рани него ти код куће. Ради колико
му је воља и кад си ти ту, а иначе хоће да му
побеле очи од спавања.

Са свим ти је друкчије, жалостан, у Немачкој.

У Ротенштајну у Прусској, где су се радници по-
бунили, одадије бантовани и слуге погодили су се
били са господари, највише снахијама на годину
и на три месеца једно другом да одкажу. Плату
добивају у рани и 20 до 30 фор., готових новаца.
На крај могу изаћи само ако ништа не омане. Ако
кромпир добро роди. Кромпир то му је сво благо-
вање, нема ту печених прасица и јагањаца. Ако
друга рана роди и ако болести не буде, иначе
једнога нема, који се глађу непати. Депутат, т. ј. на-
плата у рани, обично је као и свуда, пола труло

пола ђубревито, Ни за свиње није што се човеку даје. Одација може да држи и по једну краву али њој је одређено тако место за пашу, одакле не може донети ни две три олбе млека а спахина доноси до 12 олаба уједаред. Радници добијају огрев. Али ако су гањеви, то их морају сами правити, ако су дрва, то онда морају сами ићи у шуму и купити суварак или водити пањеве, те тиме господару бадава шуму крчити.

Смеду и за себе понешто баште држати али та је толига да је свака жаба прескочити може. Но и дрва купити и башту радити смеду само у недељу. Свеца другог осим недеље немају. А и то само онда ако господа немају преча посла.

Плата у новцу и рани добива се сваког месеца. Господар даје колико му је кад воља. Новац једва дотегне да се купи соли а маст неплива ни недељом а камо ли радним даном по кромпиру. Кад изађе година онда се прави рачун, и ту сумноги радени још дужни господару место да од овог што добију. Господар нађе ту неке глобе, нађе неке штете. Има спахија, који све дације своје разрежу на радине своје. Шта више има их и таких, који заустављају од радина, да праве тамнице у којима ове затварају.

Лети се ради 16 до 17 сахата на дан. Зими мање од јутра до мрака, али онда се даје на дан само један сат одмора а лети два. Само једанпут се у години одпуштају од радње, кад се причешћују, а има и спахија, који ни то не даду него по 60 н. мора да плати сваки за то да сме ићи да се причести. Од светаца само божић, нова година ускрс и дуови су дани у којима не раде радници немачки, па и ону светковину о жетви, која је недељом свршавана укинули су господари.

Слугама и радницима негазују господарити него он као кад за марвинче какво говоре. Марва, свињи хуље, лупежи, пук и т. д. то су обична имена радницима. Кад год су јавно батинали господари слуге. Сада то већ нејде јавно него кад се де слуга у шуми добије. Но има неко време од како свака ба-

тина има два краја па за то сада надзорници револвере носе кад иду међу раднике.

Деца радничка истина шаљу се у школу, али треба ли патрону*), да се леје плеве, да се хајка тера, да камење носи и т. д. учитељ мора се поклонити, па још и сам за децом да пази на ред, и на рад.

О одајама у којима радници живе нетреба ни трошити речи. Тамнице могу бити боље, али горе никако.

Је ли тако и нашим радницима, који имају своју красну кућу своје слободно друштво и три четири ланчића земље. Тога нема, који би имао образа да рекне да јесте, па шта им је, куда се селе?

Та ако ниси кадар живити са своје земљице, најми се за слугу. Газда де се најмиш урадиће на својој марви и твоју земљу. Не продаји, јер тешко ћеш купити. Та ни у Срему ни у Србији неничу печене шеве; знојити се мораш и тамо као и овде, та свуда поштен човек у зноју лица свог мора свој лебац јести. Али ти нећеш, да се знојиш ти хоћеш под грм у лад а тога у Срему и Србији има али помисли де је лад да је ту и глад, а ова очију ова поштења нема а закони се на то слабо осврћу.

Та овде ако радиш имаш шта и јести и понети.

Гледао сам у Платичеву Надаљкину, де развија гибаницу и плаче. Три сахата је претискивала окаглијом тесто, али погача погача, кида се као да је хрђава пређа. Хеј како се то у Надаљу разтезало, кад један лист сав астал прекрили, па од крајака још дваред га покрити можеш.

Надаљкиња је плакала што се тесто кида, а и мени су сузе удариле, што се ми забадава тако раскидамо и пропадамо; разгневен реко сам да се чуло:

Хеј мој Шајгашу сеобару, не бежиш ти од непријатеља него од себе, па де си ти, ту ти је и зло, јер ти си твоје зло, ако и од ког од себе утећи нећеш. Догорео си ти сам себи!

*) Патрон, то је господар, заштитник долази од латинске речи патер отац, као да је господар отац радницима. Сачувај нас Боже такога оца!

ПРИМЕРИ ПЕСНИШТВА.

У прошлом броју обећасмо да ћемо од песама Змај-Јована Јовановића донети за сваку врсту за лирику, за епос за сатиру по један пример. Ако сада од једне врсте и два три примера узмемо, ко би нам могао замерити, та ко дође у врт међу цвеће, може ли да по који цветак више не откине а ако нисмо од сваке врсте изабрали по најлепшу ко ће међу дробним бисером разликовати, који је

лепши. Кад узмеш књигу Јовановићевих песама, тако ти је као кад одеш у сликарску галерију па незнаш на коју ћеш страну да погледаш пре, тако ти је као детету, кад дође прву пут у богато украшену цркву.

Ево дакле једне лиричне песме:

Песмо моја, закити се цветом;
Песмо моја, замириши светом;

Још сва срца оладнела нису —
Познаће те, песмо, по мирису;

Познаће те, да си чедо миља
Да ти ј' љубав мајка и дадиља,
Да си рада певати о сласти —
Разумеће што не умеш казати,

Песмо моја, већ си на полету,
Поздрави ми све на овом свету,
Поздрави ми славље и голубе,
И сва срца, која силно љубе.“

Но о лепоти нема разговора, али међу овим лиричним песмама нама највећма срцу гову родољубиве песме његове, јер он ни кад пије, ни кад плаче, ни кад пева не ће да заборави да је Србин. А кад воле, па да другог кога воле а не српкињу то би — али ево нек сам каже шта би било:

Да ти ниси српска мома,
Притего би друге жице,
Певао би твоје очи,
Твоје груди, твоје лице.

Да ти ниси српска мома,
Ја би теби фале вио,
Ја би тепо, ситно, лепо,
Не би'л ти се умилно.

Ал шта зборим, куд заиђе!
Да ти ниси српска мома,
Цео грдни свет би био,
Међу нама двома.

Па ево шта вели Змај-Јован Јовановић, шта треба „Мати сину код колевке да пева:

Склони очи, невинашце младо,
Буји, паји, материна надо,
Безазлено моје гонце мало,
С неба си ми у колевку пало —
Замириса миром милодува —
Снавај, чедо, тебе мајка чува!

Буји, паји моја мила спаго,
Чува мајка своје чедо драго,
Чисто срце ко зеницу гледи,
Душу пази да се не повреди,
Да остане као роса чиста,
Као капља сред зелена листа.

Буји, паји моје Српче мало,
Неби'л скоро душом ојачало,
Да искочиш из колевке, сине,
Да покушиш по свету врлине, —
Да се пустиш сам на своја крила, —
Јер те мајка роду наменила.

Буји, паји, мој соколе лепи,
Нека ти се мишица окрени,
Твој бабајко другог чеда нема,
Ца јединца већ на бој опрема,
Да с' отмеће, — ил да погинете, —
За слободу да соколујете.

То је мати, така треба свака српкиња мати да је, па да не чекамо „на пролеће.“

Елични песама, писао је Јован Јовановић више, но понајвећи су му у тој струци преводи с маџарског, које је тако израдио, да кад се не би знало, које је пре рађено, морао би помислити да су Маџари са српског на свој језик преводили, а не Србин са маџарског на српки, толико је ово српско надманило оно маџарско. У врсту епских песама наводимо песму у којој песник казује од куд је створила се вила. Вила ни пре Косова није била нашем народу непозната, али песник је то у приповетци, епосу свом, извео, како је вила од српкиње девојке после косова постала, па да је то српска вила, ево како он казује:

„Борило се, па се уморило;
Мртва лежи на Косову војска,
Слобода је мртве испратила,
Оставила живе сиремаке.
Нек робује, ко робством дугује;
Који живот у ропству поштује,
У крви се круна утопила —
Црвен крвца од жалости црне,
Видов-дане видео је мегдане,
Видео је славу и јунаке,
По сто срца у грудима једним,
Једну снагу међу стотинама,
Како с свети пре нег што ће мрети
Видео је оно српско сунце,
Како сину, па како се вину,
Како стаде, па како западе
А тама је на мртвило пала,
Црн је барјак ноћца разавила,
Полу-месец крвав изаш'о је —
Победио ј' ал га скупо стаје.

Ноћ је пала невесела, тамна
Гора ј нема, у ној душе нема
Само једна лепота девојка,
А лепа је као стручак цвета
Умиљата ко тица грлица,
Жалостива као глас славуја,
Па по гори, тужне речи збори:
„Леле мени, кукавици сињој,
Младости ми и животу моме
Да самцита остадо на свету;
Што би мушко то ми изгинуле,
Што би женско то ми превиснуло,
Немам рода, немам завичаја —
На косову сва ми срећа снава,
„Ој Србијо! постојбино дивна,
И јунаци, дико и поносе,
Ој слободо, погажени цвete,
Српско име, порушена цркви,
Како ће вас оплакат девојка;
Тако млала дању ноћу јада,
Таке Српки виче и нариче;
Ал невољи на овоме свету
Све је глуво до Бога једнога.
Тако траја неколико дана
Од туге је косу распустила
Од жалости лицем побледела
Сузе су јој руво обелеле

Од тежње јој поникоше крила—
Те се створи у горици вила.

Од сатиричних песама наводимо ону, којом песник удара на шпионство, те жандари место да бране свакога и чувају од зла они шпијунлуком својим товаре му зло на главу, а они, који су то наместили, изговарају се да то ради спасења земаљска чине.

Ево те песме или управо питања!

„Ох, кажи ми Пемзбо,
Славо наша стара

Ох, кажи ми Душане
Коме нема пара,

Како знасте опетати
Без икаква квара
Па још бити велики
— А све без џандара.

Овом приликом ваљало би нам да споменемо сав књижеван рад Змај-Јована Јовановића, али он је хвала Богу жив и ради и радиће и даље на то о-стављамо млађем перу.

ШКОЛА ЗА СЛОВЕНСКЕ ДЕВОЈКЕ У ОДЕСИ.

Словенска добротворна дружина светитеља Ђирила и Методија у Одеси, уредила је нарочиту школу, коју је назвала „Питомник“ за девојке из словенских земаља нарочито из српских и бугарских.

У томе заводу имају за сада бесплатна места 15 девојака из поменутих земаља, а ако сретава буде, примиће их се и више.

Девојке ће те ићи у разне школе месне, али ће живети заједно и васпитавати се под надзором учитељака завода. Оне ће се особито спремати за учитељке у својим отачбинама било у основним било у средњим школама.

Обавнка се предају тим девојкама: српски језик, бугарски језик, вежбање за предавање у основној школи, певање и гимнастика.

Дружина се нада, да ће ово предузеће наћи потпоре у српских и бугарских општина.

У тај се завод примају девојчице не млађе од 10 година старије од петнајест година.

Немогу се примати само оне, које су глуве, кратковиде, тешаве, које пате од нападанице или од какве приленчиве болести.

Школом овом управља поменута дружина, али под надзором попечитеља одеског научног округа.

Оволико „Школа“ а ми додајемо да је за децу из топлијих крајева, која хоће да се у Русији уче, Одеса, која лежи на мору, најзгодније место. Преко зиме незгодно је у Русију путовати, али ко би хтео своје дете тамо дати или би сироче каквих честитих родитеља хтело тамо ићи, нека се обрати најпре писмено на поменуто друштво, и нека запита да ли би га и на пролеће примили у ту школу и ли да се на јесен другу дочека. Писмо се може српски или немачки написати. Ову услугу ћемо радо и ми учинити. Које је дакле zgodније може извештаја и преко овог уредништва потражити. Надамо се да неће Српкиње из ових крајева бити искључене.

ФАБРИКА ЗА ЕКСТРАКТ*) ИЗ МЕСА ГОВЕЂА.

Сваки народ воли говеђу чорбу, а Шваба кад неокуси кашику „супе“ незна да је ручао. Но ко ће у рату, ко ће на дугачком путу преко мора и т. д. вући за собом толику марву, да је коље и супу кува. најпосле ко ће на селу, где говеђина слабо пролази доћи до свеже (фришке) супе. Све је то или не могуће или врло тешко, с тога су стали људи за тим да изуму како би се том помогло и неки врло научен човек по имену Либиг пронашао је, да кад се говеђије месо добро искува и та чорба сгусне, да се од тога така иста суна даје направити као од најсвежија говеђија меса, а једна фунта тога даје толико супе колико читава

цента сирова говеђа меса, јер једна цента тога екстракта даје толико супе колико би се добило од 20—25 волова.

Најзнаменитија фабрика, која екстракт тај прави, налази се у Фрај-Бентосу у републици Уругвај у Америци. Фрај Бентос је мала варош, у којој живи 3 до 4000 душа. Варош ова лежи на реци, која се зове Уругвај. Река је код фабрике једну миљу широка те могу највеће лађе с теретом уз фабрику да пристану. Варош ова удаљена је 40 миља немачких од вароши Буенос-Ајрес, у којој се сада буна појавила, те се по политичним новинама често спомиње. Испод вароши Фрај-Бентос исправила се лепа велика и пространа здања фабрике, у којој се екстракт прави. С једне стране код те фабрике стоји село у коме живе раденици с друге стране прекрасна башта код двора, у коме упра-

*) Екстракт реч латинска, долази од речи екстрахо, значи извући извадити исцедити и т. д. у овом случају подразумева се она снага што се из меса извади, која најбоље рани.

вители ове фабрике живе. На агенцији код фабрике стоје навек по пет шест лађа, које истоваријају со шнаболску и енглески угаљ, а товарије које, суво месо, које се тамо зове шарки, екстракт у лименим судовима, маст, кости и гуано. Гуано је најбоље ђубре на свету, које се од истучених ко-

ди има две шине на коју долазе кола миска на којима само под има. На тај под намести се во, колица се одвучу у касаницу врло лако. Марвинчету се око рогова баца уже те се маћи не може а касан стоји на једној дасци и прободе марвинче тако zgodно да се не магне. Брзо на колици

У Ж И Ч А Н К А.

стију прави. Читаво гробље од костију лежи око-ло фабрике у стогове наслагано. Као какав поток тече крв непрестано из фабрике у реку Уругуај. Рибе наваљују на то у гомилама а тичурине лете непрестано више воде.

Шуна де се марва које широка је и постављена глатким каменом. Патос јој је стрм. По сре-

одвуче се једно а довуче друго. Свако по минута загоље се једно, и одвуче даље да се уради.

Месо се од костију одели и носи се у фабрику, за екстракт, а кости и црева у другу, де се маст из њих истопи. Кад се из ових маст оцеди онда се носе кости и остало, што се обично код нас баца, у фабрику и ту се кости истуку ситно поме-

шају се са осталим и из тога бива поменуто ђубре, које се гуано зове, и које се за скупе новце продаје.

На дан се у овој фабрици закоље осам стотина до хиљаду комади марве.

Месо се ваљцима гвозденим изгњечи и искида. На дан га буде до две хиљаде цената. Из овога меса, кува се као обично по кујнама чорба (супа) но с том разликом, да се кости никако у супу не мећу, јер екстракт из костију врло мало ране у себи има. Меса се мете по 60 цената у један дубок гвозден казан. Толико се исто и воде у њега успе. Казана ових има много. Да вода кључа паром се натера. Кад супа готова буде сипа се у судове, који су испод казана, као оно кад се ракија пече. Месо се по нешто водом полије и на ново кува. После тога се скида маст са чорбе и ова се наново укувава, но пре тога се испени као обично. Кад се испени онда се разлива по справи пљоснатој, која се окреће и чорбу испарује и то дотле, докле је у педесет пута не буде мање него у почетку и док се не згусне, те буде као мандара. Лонци у којима се чорба испарује изруче се после у један велик лонац, у који двадесет цената стане и ту се измења чорба и изједначи, те се после у лимене судове, у које по једна цента стаје, пресица. Један такав суд кошта 300 талира 450 форината. У саму Европу разашле фабрика 5000 таквих судова, а овде се у мање прелива.

Кад нас засада тога екстракта може се само у апотеци добити и врло је скуп. Лекарима га препишу болесницима.

Меса се у Фабрици тој насуши преко године 50 до 80.000 цен.

Месо што је чорба на њему кувана осуши се и кошта га цента 3 талира 4 форинта 50 н.

Месо ово није да га људи једу, но се свињи њиме ране и од њега се ђубре гуано прави.

Кад се кожа, кости и маст одбије недође фунта права говеђија меса ни 6 новчића, па нек је с машћу и костима још толико то је 12, а код нас је двадесет и четир новчића фунта. Кожа вољуска у тој фабрици вреди толико исто колико месо, кости и маст. На годину закоље се 150.000 комада марве и једно говече недође више од 30 највише 40 форината.

Раденици у фабрици добро живе. На недељу заслуже најмање 8 фор. поред меса за рану.

Рибе, што се око фабрике врзу и гојазне су, хватају се и њихова маст употребљује се за осветљење фабрике.

Од свега дакле корист се вуче и онда није ни чудо, што тако јако та фабрика напредује. Ову слику наведесмо у нашем листу стога да виде читаоци шта се може урадити кад се вештина употреби и неосврће се на то како су наши стари радили онако ћемо и ми. Маст Американска већ је угњездила се поред наше. Екстракт из говеђине заменуће скорим многе наше касапнице. Не бринимо се дакле, што код нас престаје одрађивање марве. Нећемо морати само зеље јести. Американске пустаре накрмиће то а ми, да се може само, треба трипут да један лонац жњемо толико је наваљено на нас.

Б Е Л Е Ш К Е.

— **Како су кадгод таманили мишеве.**

У намастиру једном нашло се неко писмено у коме „царска висока привилегирана влада“ наређује, да се мишеви овако тамане: Узме се шеница или јечам на се у јак цећ са растова пепела мете да омегне дотле, докле сасвим ненабубри, онда се осуши и разаспе око мишији јама, и неводи бриге. Ваљало би покушати, па ако се обистини молимо, да нам се јави ко и де је то покушавао.

— **Мазиво за чизме.** Више пута је ово или оно мазиво препоручивано, но што се више има то се да оно најбоље употребити.

Тако препоручује, „Буњевачка и Шокачка вила“ ово: Купи по фунте печата (печатна воска) смрви га на комадиће и успи у оку (флашу) једну напуњену чистом и добро приутовљеном виновицом. Оку добро зачени, стави је на топло место и ту

смесу више пута преко дан промућкај. Онда мети у стакло комад раздробљена канфора велик као кокошије јаје. На то успи два лота чађи из оцака, и то добро промућкај. Ако је виновица? добра, то ће се за три дана у њој растопити све ствари и мазиво је готово. Кад хоћеш да мажеш обућу а ти изручи у један суд неколико кашика и четком на мажи обућу. Ако је мазиво добро за пет минута ће се упити у кожу и ова осушити. Кожа притом остане мека светла. и трајна.

— **Лебац за рану марви.** Неки пекар Јензен из Фленсбурга, изнео је на изложбу пекарску, која је у Берлину била, лебац, који је умешен од брашна од ражи зоби, кукуруза и пасуља и доказао је да је овај лебац врло добар за рану, коњма, кравима и свињама. У лебац за свиње немеша се зоб.

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Саборско устројство примљено је од владе и послато Његовом величеству на потврду.

Аустрија, Русија и Пруска нагнали су Турску, да пристане на то, да ове државе са Србијом и Романијом без допуштења Турске могу трговачке уговоре правити. По париском уговору несме једна или ма и три државе, без свију које су париски уговор потписале, а то су још и Италија и Француска и Енглеска, ништа на своју руку радити, али ове три урадише. На први поглед чини се да је ово добро по Србију и Романију, али те су исте државе биле у такој слози кад је била деоба Пољске.

Комисија која ће да развија ствар у Подгорици пронашла је да је 27 Црногораца погинуло.

У Србији су обављени избори за скупштину народну.

За кнеза Милана говори се да је замолио руски двор, да овај каже Турцима, како би се и кнез и влада српска нашла у непријатном стању, кад неби Турци задовољили Црногорце због покоља у Подгорици јер неби могао задржати народ да неосвети погинулу браћу своју.

У Шпанској никако да се на чисто изађе. Сад се пише, да је Дон Карлос пребео у Француску а Дон Алфонсо да долази у Грац, сад опет да Дон Карлос надгледа војску у Шпанији а Дон Алфонсо да иде по Европи око краљевски дворова и тражи новаца. Код Ируна била је битка де су опет Карлисте потучене. Надају се скорим крају рата.

Министарство у Пешти неће да поднесе Цару да потврди митрополита романска.

Цар се вратио из Чешке у Будим.

Генерал Родић вратио се у Далмацију али се говори да ће на његово место доћи генерал Јовановић, који је војевао против Бокеза

Тајно једно писмо, де се план грофа Андрашија да обмане Русију одрива, изашло је случајно на свет и сад се води у Бечу испрага против господe, која су око Андрашија. Исто као у Берлину против Арнима, који је сад наново затворен у својој кући.

У Ердељу су почели радити на томе, да Ердељ за себе буде као и пре буње, највише се напада на министра Гиција, који повисава порез.

РАЗЛИЧНОСТИ.

На место питомца текелијни који се уче ван Пеште, што министарство недопушта, изабрало је књижевну оделене Матицино Павла Марјановића, Павла Поповића Душана Диму, и Ст. Данкулова.

(Забрана српске књиге). Министарство просвете наредило је да се несме учити у српским школама отачаственица, коју је написао управитељ сомборске препарандије Никола Вукичевић.

— Ово дана наименован је ђакон код катредалне цркве у Београду за протођакон. Ово је у Србији први пут, да ђакон мирски постане протођакон што су само монаси при дворни били. У Русији то није ново. Тамо се мирским свештеницима и титула владике даје. Садањи Митрополит Београдски свршио је богословију у Русији па се на ову угледао.

— Велики Петар русни цар када је био у Лондону, као такав човек који је свашта волео видети, отишао је и на сабор енглески. — Почну посланици долазити, наједанпут уђе њи 30 у дугачким хаљинама са набељеном косом. —

Он запита једног њему близу стојећег човека, ко су ти што су сада ушли? Фишкали. Одговори запитан. То је многе. У мојој целој царевини нема више од два фишкала и од те двојице даћу једног обесити, када одем кући, да се нема с кње сваћати.

Одсечног саветника и референта српско-црквени ствари у министарству просвете госп. Тодора Мандића, постигао је жалостан удес, пошто му је син Шандор 6 на 7 т. м. ноћу умро. Исти је младић наступио био тек 21. годину, и учио се као правник на Будимско-пештанском свеучилишту. Нарави је био благе, а дарј изврсног. Вечна му памет.

Чудна радост снашла је оне што пиво пију. Лисингском и швехатском пиву спуштена је цена. На то је навело спуштање пене пилзенском.

О Г Л А С И.

ПРАВИ

ВИЉЕМОВ

АНТИАРТРИТИЧАН и АНТРИРЕМАТИЧАН

ТЕЈ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ,

(ЧИСТИ КРВ, ЛЕЧИ КОСТОВОЉУ И РЕВМАТИЗАМ.)

ЗА ЗИМЊИ ЛЕК

ПРИПОЗНАТ КАО ЈЕДИНО СРЕДСТВО ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ.

Одобрен одлуком
ц. к. дворске кап-
целарије од 7.
децембра 1870.

Припознат као
средство од нај-
бољег уплива и
успеха.

Најв. патентом
Бег ц. кр. В. од
28-ог марта 1861
против злоупотре-
бе треба осигуран

Овај теј чисти цео организам; боље нег икоје средство пролази он кроз цело тело, и кад се унутарње употребљује, чисти га од сваке нечисте, болесне субстанције, а успех му је сигуран и трајан.

Лечи основно костобољу, рематизам, дечије ноге, застареле отворде болести, ране које се увек гноје, све тајне и кожне болести, бобузице на телу или на лицу, лишајево отоке свакојаке

Особито је од доброг успеха овај теј при испуњавању дигерице и слезине, као и при шуљевима, жутици, јаким севањем у живцима, мишицама и ртењачи, даље при завијању трбува, и у опште при свима болестима де је нужно да се до здравља дође, да се крв очисти и т. д.

Болести, као што су шкорофуде и оток жлезда могу се лако и основно излечити тиме, ако се овај теј непрестано пице, јер је средство, које је благо а чисти и тера мокраћу.

За доказ горе наведеног наводимо ниже читав низ дописа о захвали и признању.

Г. Фрањи Виљему, апотекару у Најнбирхну.

Ботусани, у Молдави, 25. марта 1873.

Двапут сам већ дао из треће руке себи донети ваш теј антиартритичан и антирематичан за чишћење крви, и пошто је исти код мојих пријатеља врло доброг успеха био, то се обраћам сада управо на вас с молбом, да ми одмах пошљете десет пакета, за које прилажем 10 ф.

С поштовањем јесам

Лудви пл. Адзина,

цес. кр. аустр. вице конзул.

Гдину Фрањи Виљему апотекару у Најкирху.

Холденштајн 31. марта 1873.

Примите моју најдубљу и најсрдачнију благодарност што ми тако брзо посласте ваш Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви.

Ја сам тај теј већим делом сам потрошио а нешто сам својим пријатељима и познаницима дао.

Од свију тих, који су ваш Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви употребљавали, умољен сам и наложено ми је, да вам јавим како им је боље и како вам за то својски благодаре. Особито је тај теј код мене од врло радосна успеха био, моју костобољу за 28 година не моглаше нико излечити, али пошто сам потрошио осам флаша вашег теја антиартритична и антирематича моје боље нестане.

Пошто пак налазим за добро и лековито, да и даље ваш антиартритичан и антирематичан теј пијем, то вас молим учтиво, да ми поново 12 пакета антиартритична и антирематична теја за чишћење крви пошљете за које прилажем новце. Са сваким поштовањем ваш благодари

Јох-Унтерлајхтнер,
поседник.

Г. Фрањи Виљему апотекару у Најкирху

М. Шенберг 5. маја 1873.

Молим Вас, да будете вољни поново ми два тучета вашег одличног Виљевог антиартритичног теја за чишћење крви унатоц послати.

С особитим високопоштовањем вашем Блатородију одани

Ј. пл. Фрелих,
обрштар у миру.

Господину Фрањи Виљему апотекару у Најкирху.

Шагор, 5. априла 1873.

Молим вас најучтивље, да ми пошљете што пре поштом уз наплату у натоц још два пакета од Виљевог антиартритичног и антирематичног теја за чишћење крви, и морам вам унапред изјавити најтоплију благодарност, јер је већ први пакет увелико помогао мојој жени, која од више година пати од реуме и хрџаве столице, и надам се да ће је сасвим поправити, јер сам свакојаким лекова употребљавао до сад, али ни од једног не би толико хасне као од овог.

Ернест Зејнард,
чиновник.

Госп. Фрањи Виљему, апотекару у Најкирху.

Неутра, 23 априла 1873.

Ја сам већ од више година патила од најужасније боље, од реума, тако да сам имала ране на ногама, из којих је подоста гноја текло. Сто пута вам хвала за прави Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви, који ми је Ваше Благородије у новембру 1872 послало. Два пакета тога теја утинали су ми моје болове и са свим су ме опоравила, што се другим лековима није могло, зашто вам још један пут своју најсрдичнију захвалу шаљем. Ја сам тај прави Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви, као најлековитији теј многим болесницима препоручила.

Ваша до века Вам благодарна
Алозија Деллер.

Господину Фрањи Виљему, апотекару у Најкирху.

Букурешт 21. маја 1873.

Ја сам са правим Виљевим антиартритичним и антирематичним тејом за чишћење крви врло повољан резултат доживио код грознице Парацин, која је нашем двору род и врло обљубљена. Ту даму, коју је дотле често реума у нози стезала, сада од кад тај теј употребљује ређе мучи и то врло слабо. Пошто та дама по савету моме више вина не пије, то се надам, да ће се своје боље сасвим опростити ако и даље употребљује тај Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви. Уверен о доброту тога лека препоручићу га свуда.

Др. Ван Клогер.

Опоменз за случај злоупотребе и преваре.

Прави Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви може се само добити у првој међународној Виљевој фабрици антиартритична и антирематична теја за чишћење крви у Најкирху код Беча, или у мојим обнародованим стовариштима. — Један пакет од 8. гутаја, сачињен је по пропису лекара, заједно са упућницом у разним језицима стаје 1 ф., осим тога има се платити у име биле говине и оправе 10 нов. — Ради удобности пошт. дублике може се прави Виљемов антиартритичан и антирематичан теј за чишћење крви добити код ЉУБЕ СТЕФАНОВИЋА у Н. Саду, код А. КРСТОНОШИЋА у Митровици и код ЈОВАНОВИЋЕВА сина у Земуну.

С В Е Д О Ч Б А

НАУЧНА ОЦЕНА

АНТИАРТРИТИЧНОГ И АНТИРЕУМАТИЧНОГА ТЕЈА ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ

ГОСПОДИНА АПОТЕКАРА

Виљема.

Ко има појма о том неописаном шарлатанству у новије доба са тако званим лековима за све боље, моће себи не поверење према таким лековима преставити и не треба да се упише у педантску одвратност од новачења, кад лекар подсмејом од тих хваљених лекова главу одврати. Но није ни то правило без изузетка и овај изузетак потпуно оправдан и на својејеместу у оним случајевима, де је на делу констатовано искуство на коме се оснива општа акламација публице истрчало пред лекарски испит и пресуду изречло, као што је то код Виљевог теја за чишћење крви, јер општи суд је најпоузданије јемство за вредност једне ствари, и то се најбоље осведочило код теја Виљевог за чишћење крви, који се препоручује при различним реуматичним боловима, костобољи, ногобољи, уловима, јер је исти код најјачи укорених поменутих боља у велико произвео рад и испаравање коже. Нарочито се овај теј показао као особито лековито средство свију реуматичних болова код улога које боље доноси са собом грозницу и запаљење пригиба, оток и т. д. код подагре, крстобоље, боље у бутина, светине, грчеве у бутина, па и код хрџаве столице и хеморида.

Може се дакле тај теј против свију поменутих зала најбоље препоручити.

У Берлину, у јануару 1872.

Др Јоханес Миллер,
мед. саветник.

СА СИГУРНИМ УСПЕХОМ

даје се

← прави →

АНТИАРТРИТИЧАН И АНТИРЕУМАТИЧАН ВИЉЕМОВ

ТЕЈ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ.

код следећи болести употребити.

1. Код реуматичних афекција,
2. Код улога,
3. Код афекција на дољњем телу оних, који много седе.
4. Кад нарасте и задњи се цигерица.
5. Код оспе, нарочито липајева.
6. У бољама опасним.
7. Као припрема за употребљавање минералних купатила против поменути боља.
8. Као замена минералних извора код наведених боља.